

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II

Ступінь вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень	Форма навчання	Денна	Навчальний рік/семестр	1-й рік/ II семестр
-----------------------------	--------------------------------------	-----------------------	--------------	-------------------------------	----------------------------

СИЛАБУС

Назва навчальної дисципліни	Українська діалектологія
Кафедра	Філології (українське відділення)
Освітня програма	Освітньо-професійна програма підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти підготовки бакалаврів з ОПП "Середня освіта (Українська мова та література)" галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 014 Середня освіта (Українська мова та література)
Тип дисципліни, кількість кредитів та годин (лекції/семінарські, лабораторні заняття/самостійна робота)	Тип дисципліни (обов'язкова чи вибіркова): обов'язкова Кількість кредитів: 3 Лекції: 16 Семінарські/практичні заняття: 30 Лабораторні заняття: Самостійна робота: 44
Викладач(і) відповідальний(і) за викладання навчальної дисципліни (імена, прізвища, наукові ступені і звання, адреса електронної пошти викладача/ів)	Лібак Наталка Андріївна, старший викладач libak.natalka@kmf.org.ua
Пререквізити навчальної дисципліни	Сучасна українська літературна мова (фонетика, фонологія, лексикологія, лексикографія, фразеологія), Фольклор (українська усна народна творчість)
Анотація дисципліни, мета та	Програма вивчення навчальної дисципліни «Українська діалектологія» складена відповідно до освітньої програми

**очікувані
програмні
результати
навчальної
дисципліни,
основна тематика
дисципліни**

підготовки бакалавра спеціальності (Українська мова та література). Предметом вивчення навчальної дисципліни як галузі українського мовознавства є вивчення діалектів та говорів української мови. Діалектологія має надзвичайно важливе значення для розвитку лінгвістики й інших галузей знань. Це можна простежити у наступних взаємозв'язках: діалектологія та історія мови; діалектологія та ономастика; діалектологія та літературна мова; діалектологія та етнолінгвістика; діалектологія та літературознавство; діалектологія та етнографія; діалектологія та історія; діалектологія та археологія. Мета навчальної дисципліни – ознайомити студентів з українськими говорами та їхніми особливостями, на основі яких сформована сучасна українська літературна мова, показати значення діалектної мови як об'єкта дослідження, цінність даних діалектології для історії мови, етнолінгвістики, етнографії, фольклористики. Основним завданням вивчення дисципліни є: ознайомити студентів із територіальними різновидами української мови, їх особливостями; розкрити роль діалектних даних як важливого джерела для вивчення історії народу, етнографії, ономастики, сучасної літературної мови; формувати вміння розмежовувати діалектні і літературні форми мови, що необхідно як для з'ясування мовних явищ сучасної української літературної мови, так і для успішного подолання в мові учнів орфографічних і орфоепічних помилок, зумовлених місцевими говірками.

У результаті засвоєння дисципліни студенти повинні знати:
систему термінів цієї мовознавчої науки;
діалектний поділ сучасної української мови;
фонетичні, морфологічні, лексичні, синтаксичні особливості наріч і говорів української мови;
особливості говорів кожного із наріч.

вміти:

аналізувати діалектні тексти і вказувати, на території якого наріччя і говору вони записані;
робити порівняльний аналіз наріч і говорів української мови;
за фонетичними, лексичними та граматичними особливостями визначати, до якого з говорів української мови належить певний текст;
на слух визначати, носієм якого з говорів української мови є мовець, проаналізувавши його мовлення;
робити магнітофонні записи діалектних текстів.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких **загальних компетентностей:**

- здатність системно аналізувати головні тенденції історичного розвитку українського народу, цінувати його культурно-історичні та морально-етичні надбання та

сприяти розв'язанню актуальних загальнодержавних і суспільних завдань;

- здатність до критичного мислення й ціннісно-світоглядної реалізації особистості. Здатність учитися впродовж життя й оволодівати сучасними знаннями;
- здатність працювати в команді та автономно;
- знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких **фахових компетентностей**:

- здатність збирати й аналізувати, систематизувати та інтерпретувати мовні факти, інтерпретувати та перекладати тексти;
- здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань.
Здатність самостійно аналізувати мовний матеріал та робити висновки;
- аналізувати головні тенденції історичного розвитку українського народу, аргументувати свої погляди на дискусійні моменти з історії України та сучасного суспільного життя;
- ефективно працювати з інформацією: добирати необхідні дані з різних джерел, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати;
- організовувати різні форми і способи навчальної, навчально-методичної, наукової, творчої та інших видів діяльності, які стосуються філології чи педагогіки;
- здатність управляти процесами навчальної діяльності, виховання та розвитку особистості учня;
- аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють;
- здатність вільно користуватися спеціальною термінологією в обраній галузі філологічних досліджень;
- володіння професійними якостями педагога.

Тематика дисципліни:

Вступ. Предмет і завдання діалектології. Поняття про діалектну мову. Поняття про місцеві (“територіальні”) діалекти. Основні діалектні одиниці: говірка, говір або діалект, група говорів, наріччя або діалектна група. Головні різновиди місцевих діалектів за генетичною ознакою: давні, старожитні чи основні і новостворені діалекти. Місцеві (“територіальні”) і соціальні діалекти. Основні різновиди соціальних діалектів: а) професійні, б) жаргони. Описова й історична діалектологія. Зв'язок діалектології з іншими науками (історія, археологія, етнографія, історія літератури, історія мови, сучасна літературна мова, лінгволінгвістика, ономастика та ін.). Значення діалектної мови як одного з найважливіших джерел для дослідження історії мови. Значення курсу діалектології для

	<p>викладання мови в школі. Мова і діалекти на різних етапах суспільно-історичного розвитку. Діалектна основа української літературної мови. Взаємодія української літературної мови і місцевих діалектів. Дослідження діалектів. Джерела вивчення діалектів. Фонетична транскрипція. Система фонетичної транскрипції для записування діалектних матеріалів української мови, її спрощений і ускладнений варіанти. Відбиття в діалектних записах української мови та в діалектологічних дослідженнях різних систем фонетичної транскрипції. Методи збирання діалектного матеріалу. Загальні діалектологічні карти. Лінгвістичні атласи і їх види: загальномовні, регіональні, атласи груп споріднених мов, проблемні, спеціальні атласи та ін. Атлас української мови, його завдання, побудова. Загальнослов'янський лінгвістичний атлас.</p> <p>Фонетика. Вокалізм. Загальна характеристика українського діалектного вокалізму. Відмінності у системах голосних фонем українських діалектів. Склад приголосних фонем у говорах. Мікросистеми українського консонантизму і діалектні відмінності в них. Граматика і лексика української діалектної мови. Лексика та фразеологія. Загальна характеристика лексики українських діалектів. Спільні і відмінні елементи в лексиці українських діалектів. Склад діалектної лексики з погляду її походження. Історичні нашарування в діалектній лексиці. Характерні особливості лексики діалектів. До характеристики діалектних відмінностей у фразеології.</p> <p>Діалектні групи і говори української мови. Проблема визначення діалектних одиниць української мови і її розв'язання в сучасній діалектології. Поліське (північне), південно-західне і південно-східне наріччя (діалектні групи) – основні діалектні угруповання української мови. Південно-західні діалекти, межі їх поширення, найважливіші особливості. Групування південно-західних діалектів. Південно-східне наріччя, загальна характеристика. Найголовніші особливості кожної з груп говорів і говорів південно-західного наріччя.</p>
<p>Критерії контролю та оцінювання результатів навчання</p>	<p>Лекція, бесіда, спостереження й аналіз мовних явищ, самостійна робота, робота з підручником, словниками, метод вправ, постановка проблемних завдань. Опитування на практичних заняттях, перевірка самостійних робіт, перевірка конспектів статей та монографій, модульні контрольні роботи.</p>
<p>Інші інформації про дисципліну (політика дисципліни, технічне та програмне забезпечення дисципліни тощо)</p>	<p>Відповіді на практичних заняттях – 30 балів (максимум). Самостійна робота студента (тези наукових статей, написання рефератів, підготовка презентацій) – 20 балів. Модульна контрольна робота – 50 балів. Разом: 100 балів Залік (допуск у разі наявності 35 балів) – максимум 100 балів Технічне забезпечення: Classroom дисципліни</p>

<p>Базова література навчальної дисципліни та інші інформаційні ресурси</p>	<p>Бевзенко С. П. Українська діалектологія. Збірник вправ і завдань : [навч. посібник для студ. пед. ін-тів зі спеціальності № 2102 «Українська мова та література»] / С. П. Бевзенко. – Одеса : Вища школа, 1987. – 127 с.</p> <p>Бевзенко С. П. Українська діалектологія / С. П. Бевзенко. – К. : Вища школа, 1980. – 246 с.</p> <p>Матвіяс І. Г. Групування говорів української мови / І. Г. Матвіяс // Структура говорів української мови. – К. : Наук. думка , 1982. – С. 3–68.</p> <p>Сердега Р. Л. Українська діалектологія : навчальний посібник / Р. Л. Сердега, А. А. Сагаровський. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. – 156 с.</p> <p>Суховій О.О. Українська діалектологія: навчальний посібник для практичних занять/ Оксана Суховій. – К.: Фенікс, 2014. – 216 с.</p>
--	---